

College Perinatale Zorg

Juridisch kader aansprakelijkheid Integrale Geboortezorg Organisaties

CPZ

Titia Hollman, juridisch adviseur

april 2019

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	3
2.	Juridisch kader civielrechtelijke aansprakelijkheid	3
3.	Hoe om te gaan met het risico op aansprakelijkheid?	6

1. Inleiding

Deze notitie is tot stand gekomen in samenwerking met mr. Marije Feeburg en gaat in op de civielrechtelijke aansprakelijkheid van integrale geboortezorg organisaties (afgekort: IGO's). Hiermee is bedoeld de aansprakelijkheid voor schade die de zwangere en/of pasgeborene (hierna afgekort met de 'zwangere') of een ander lijdt als gevolg van handelen of nalaten dat aan de IGO kan worden toegerekend. Op het einde wordt kort ingegaan op de vraag hoe IGO's kunnen omgaan met het risico op aansprakelijkheid.

2. Juridisch kader civielrechtelijke aansprakelijkheid

Algemeen

Het Nederlands recht kent als uitgangspunt dat eenieder zijn eigen schade draagt, tenzij een ander hiervoor aansprakelijk is. Om in aanmerking te komen voor schadevergoeding zal de gelaedeerde moeten stellen en, zo nodig, bewijzen dat onzorgvuldig is gehandeld of nagelaten te handelen daar waar dat wel had moeten en dat als gevolg daarvan schade is ontstaan die aan de ander kan worden toegerekend.

Het kan gebeuren dat bij de zorgverlening complicaties opgetreden. Dit hoeft geen aansprakelijkheid op te leveren. Het criterium waaraan wordt getoetst is of sprake is geweest van goed hulpverlenerschap. Het gaat erom dat is gehandeld overeenkomstig de professionele standaard van de beroepsgroep. De zorgverlener zal die zorg moeten hebben betracht die de redelijk bekwaam en redelijk handelend vakgenoot in dezelfde omstandigheden zou hebben betracht (artikel 7:453 Burgerlijk Wetboek). De professionele standaard is veelal vastgelegd in protocollen, richtlijnen, gedragsregels, standaarden et cetera. Voor integrale geboortezorg vormt de Zorgstandaard Integrale Geboortezorg van het Nederlands Zorginstituut (ZIN) een belangrijke norm.

De Zorgstandaard Integrale Geboortezorg bevat de basiszorg die elke zwangere vrouw behoort te krijgen en daarnaast aanvullende zorg, zoals vastgelegd in geldende richtlijnen, aangevuld met regionale en lokale afspraken. Uitgangspunt van de zorg is de cliëntgerichtheid; de zorgvraag van de zwangere/kraamvrouw en pas geborene staat centraal. Op zorgverleners rust een inspanningsverplichting om te handelen naar de Zorgstandaard Integrale Geboortezorg.

Uit de jurisprudentie volgt dat afwijken van de professionele standaard mag, *of zelfs moet*, als dit in het belang van de patiënt is. Een afwijking moet echter worden gemotiveerd.¹ Ook als een redelijk

¹ ECLI:NL:HR:2001:AB0377

bekwaam en redelijk handelend vakgenoot niet tot het door het protocol voorgeschreven beleid had kunnen komen, bijvoorbeeld omdat het protocol gebrekkig is, moet hiervan worden afgeweken.²

Als komt vast te staan dat de zorgverlener bij de zorgverlening jegens de patiënt in zijn zorgplicht is tekort geschoten, is de zorgverlener aansprakelijk voor de schade. Uitsluitend *die* schade die daarvan het gevolg is komt voor vergoeding in aanmerking.

Aansprakelijkheid integrale geboortezorgorganisaties

Voor wat betreft de aansprakelijkheid van IGO's is het van belang om onderscheid te maken tussen IGO's die zelf een behandelingsovereenkomst in de zin van artikel 7:446 Burgerlijk Wetboek met de zwangere aangaan en IGO's die geen behandelrelatie hebben.

In het geval dat zij niet zelf de zorg verlenen, maar dit overlaten aan onderliggende zorgaanbieders, is de IGO geen zorginstelling in de zin van de Wet kwaliteit, klachten en geschillen in de zorg (Wkkgz) en Wet toelating zorginstellingen (WTZi).³ Uit artikel 7:446 lid 1 Burgerlijk Wetboek volgt dat een natuurlijk of rechtspersoon, die zich in de uitoefening van een geneeskundig beroep of bedrijf tegenover een ander verbindt tot het verrichten van handelingen op het gebied van de geneeskunst, rechtstreeks betrekking hebbende op de patiënt, een behandelingsovereenkomst aangaat. Hiervan zal in casu geen sprake zijn, want er wordt door de IGO geen zorg aan de zwangere verleend.

Dit betekent dat de IGO niet snel aansprakelijk geacht kan worden voor de zorgverlening. Er wordt immers niet zelf zorg aan de zwangere verleend en in dat opzicht kan de IGO dan ook niet jegens de zwangere tekortschieten bij de uitvoering van de behandelingsovereenkomst. Van eventuele centrale aansprakelijkheid als bedoeld in artikel 7:462 Burgerlijk Wetboek zal evenmin sprake zijn daar deze IGO geen krachtens de WTZi toegelaten instelling betreft.

Wel zal deze IGO betrokken zijn bij het (organisatie)proces van de zorgverlening. De Zorgstandaard Integrale Geboortezorg omvat de basiszorg voor elke zwangere en de aanvullende zorg, zoals vastgelegd in geldende richtlijnen, aangevuld met regionale en lokale afspraken. De IGO zal een rol spelen of hebben gespeeld bij het maken van de regionale en/of lokale afspraken. Of hieruit aansprakelijkheid kan volgen is niet heel waarschijnlijk daar de IGO niet zelf besluit over hoe de zorg aan een individuele zwangere uiteindelijk wordt verleend. Daarentegen ligt het meer voor de hand dat de zorgaanbieder die feitelijk de zorg aan de zwangere heeft geleverd aansprakelijk wordt gehouden.

IGO's die zelf de integrale geboortezorg verlenen vallen te kwalificeren als zorginstelling en zijn dus zorgaanbieder in de zin van de Wkkgz. Ook hebben zij op grond van de WTZi een toelating nodig. De zwangere die zich voor zorg tot een IGO wendt gaat met deze organisatie een

² ECLI:NL:HR:2005:AS6006

³ Zie Zienswijze CIBG d.d. 24 november 2016

behandelingsovereenkomst aan. Dit volgt uit artikel 7:446 Burgerlijk Wetboek. De IGO die zelf de integrale geboortezorg biedt, heeft de verplichting om goede zorg te leveren (artikel 2 Wkkgz). Onder goede zorg wordt verstaan zorg van goede kwaliteit en van goed niveau:

- a. die in ieder geval veilig, doeltreffend, doelmatig en cliëntgericht is, tijdig wordt verleend, en is afgestemd op de reële behoefte van de patiënt,
- b. waarbij zorgverleners handelen in overeenstemming met de op hen rustende verantwoordelijkheid, voortvloeiende uit de professionele standaard, waaronder de kwaliteitsstandaard, bedoeld in artikel 1 onderdeel z van de Zorgverzekeringswet, en
- c. waarbij de rechten van de patiënt zorgvuldig in acht worden genomen en de patiënt ook overigens met respect wordt behandeld.

In deze wettelijke beschrijving van goede zorg komt terug dat gehandeld moet worden in overeenstemming met de professionele standaard, waaronder de kwaliteitsstandaard. Dit betreft voor integrale geboortezorg o.a. de Zorgstandaard Integrale Geboortezorg.

De IGO is als zorgaanbieder aansprakelijk voor hulppersonen die bij de zorgverlening worden ingezet (artikel 6:76 Burgerlijk Wetboek). Dit houdt in dat de IGO civielrechtelijk (eind)verantwoordelijk is voor gedragingen van degene(n) die feitelijk de zorg verlenen. De zwangere die van oordeel is dat geen goede zorg is verleend door een medewerker van de IGO en schade heeft geleden, kan deze organisatie hiervoor aansprakelijk houden en de schade die het gevolg van onzorgvuldig handelen of nalaten is claimen.

Ook kan deze IGO aansprakelijk worden gehouden voor hulpmiddelen die bij de zorgverlening zijn ingezet en gebrekkig blijken te zijn (artikel 6:77 Burgerlijk Wetboek).

Mocht de uitvoering van de behandelingsovereenkomst plaatsvinden in de instelling van de IGO en deze IGO zou zelf geen partij bij die overeenkomst zijn, dan is de IGO voor een tekortkoming mede aansprakelijk als ware het zelf bij de overeenkomst partij indien deze instelling een krachtens artikel 5 WTZi ziekenhuis of afdeling daarvan betreft (artikel 7:462 Burgerlijk Wetboek). Dit wordt ook wel centrale aansprakelijkheid genoemd. De wetgever heeft hiermee beoogd om patiënten een centraal adres te bieden voor het verhalen van schade als niet duidelijk is wie binnen de instelling aansprakelijk is. Vooralsnog lijkt centrale aansprakelijkheid niet relevant voor IGO's daar – voor zover bekend – deze geen eigen instelling hebben van waaruit de zorg wordt verleend.

Andere schade

In het voorgaande is nadrukkelijk ingegaan op aansprakelijkheid indien bij de zorgverlening aan de zwangere is tekortgeschoten met als gevolg dat de zwangere schade heeft geleden. De reden hiervoor is dat als hierdoor schade ontstaat de kans groot is dat het om een aanzienlijke schade gaat, denk bijvoorbeeld aan letsel dat ontstaat bij de pangeborene. Dit neemt niet weg dat ook andere schade kan optreden die aan de IGO die een zorginstelling in de zin van de WTZi en Wkkgz betreft, kan worden toegerekend. Het gaat dan om bedrijfsaansprakelijkheid.

Een voorbeeld van bedrijfsaansprakelijkheid is het omstoten van een kopje koffie door de zorgverlener waardoor schade in het huis of aan kleding van de zwangere optreedt. Dit staat los van de zorgverlening, echter de schade is ontstaan bij de uitoefening van het bedrijf en als de schade aan de IGO kan worden toegerekend, is deze aansprakelijk.

3. Hoe om te gaan met het risico op aansprakelijkheid?

Voorkomen is altijd beter. Het verdient dan ook aanbeveling om risico's op schade te inventariseren en maatregelen te nemen om schade zoveel als mogelijk te voorkomen. Ook verwachtingenmanagement kan hieraan bijdragen. Als de zwangere goed wordt geïnformeerd zal minder snel sprake zijn van ongenoegen met mogelijk een schadeclaim als gevolg.

Ondanks het nemen van voorzorgsmaatregelen blijft er kans op schade ontstaan. Om het risico af te dekken kan een beroeps- en bedrijfsaansprakelijkheidsverzekering worden afgesloten. Een beroepsaansprakelijkheidsverzekering is bedoeld voor het afdekken van de gevolgen van fouten die zijn gemaakt bij de uitoefening van het beroep en waarvoor deze partij aansprakelijk is. Een bedrijfsaansprakelijkheidsverzekering dekt schade als dit bij de uitoefening van het bedrijf is ontstaan en het bedrijf aansprakelijk is.